

De erfenis van Monet

Door Marianne de Jong

Beïnvloed door de buitenschilders van de school van Barbizon, is Claude Monet (1840-1926) de nestor van het impressionisme en wegbereider van de abstracte kunst geworden. Geen realistische of romantische taferelen voor hem, maar naar de natuur schilderen zonder contouren en details. Met een opvallend kleurgebruik, zelfs de schaduwen kregen kleur. Tot de onderwerpen behoorden vluchtige motieven als wind, lucht, licht en water. De term impressionisme naar een schilderij van Monet, *Impression, soleil levant*, door de geschokte critici spottend bedoeld werd een geuzennaam. Het schilderij gaf een beeld weer van de haven van Le Havre in de vroege ochtend. Monet zei dat het zijn bedoeling was om de sfeer van het licht en de kleuren

weer te geven die hij op dat moment zag. Dit werk toonde onvoltooid ten opzichte van de heersende norm van de salonkunst, door de vluchtige atmosferische en vorm vervagende werkwijze.

Tijdelijk betrok Monet een leeg staande kamer tegenover de kathedraal van Rouen. Vanuit zijn raam kon hij de wisselende lichtstemmingen op de westelijke façade observeren en vastleggen. Tijdens twee bezoeken in 1890 en 1893 heeft hij een dertigtal impressies geschilderd in verschillende kleurstellingen en een vrij monochroom palet. Monet was niet de eerste die serie matig werkte, rond 1860 schilderde Johan Barthold Jongkind, al een reeks impressionistisch aandoende schilderijen van de Parijse Notre Dame bij verschillend licht.

Als ervaren schilder kon Monet zich steeds dieper vastbijten in slechts één beeldmotief die hij vond in zijn tuin in Giverny, die door hem zelf ontworpen en aangelegd was. Hij besteedde ongeveer even veel tijd aan het tuinieren als aan het schilderen. Voor de *Nymphaeas (waterlelies)*, in zijn vijver was een hoofdrol weggelegd, deze vereeuwigde hij ruim tweehonderdvijftig maal. De grootste uitvoeringen daarvan hangen in de Parijse Orangerie in de Louvre tuin, de Tuilerieën. Hij liet deze werken na aan de Franse staat en deze hangen in een speciaal daarvoor ontworpen ovale zaal. In zijn openlucht studio in Giverny werkte hij aan verschillende doeken tegelijkertijd, om de verschillen in lichtval zo direct mogelijk weer te geven. Mede door het grote formaat en de zinderende kleuren bezitten deze werken een zuigende dieptewerking. De goed geplaatste vlek, blijkt op enige afstand een waterlelie te suggereren en drijft als enig oriëntatiepunt in een moeras van kleur waarin de vorm verdrinkt.

Over de werkwijze van Monet:

- Monet gaf als advies om wanneer je buiten gaat schilderen de dingen niet als herkenbare voorwerpen te zien maar als kleurvlakken en vooral consequent te zijn in deze werkwijze.
- Voor de kunst veranderde er veel rond de uitvinding van de fotografie in 1900. Vooral in de compositie door de beeldafsnijdingen liet men bijvoorbeeld maar een deel zien van het onderwerp, wat ook in het werk van Monet is te zien.
- Hij mengde geen kleuren maar legde deze in layers en stroken over elkaar op het doek op een bruine ondergrond zoals de oude meesters dat deden. Hierdoor ontstaat de zinderende vibratie van de kleur.
- Hij zei dat zwart geen kleur is en grijs en zwart werden verbannen van zijn schilderspalet.
- Volgens Monet moest een onderwerp altijd op de plak zelf geschilderd worden en niet in het atelier.
- Monet schilderde alleen wat hij waarnam en niet wat hij dacht of een of andere inhoud die hij erin wilde leggen. Het is wat je ziet en niet meer of minder dan dat.

Zo is er dan geen inhoud meer achter de zichtbare werkelijkheid, stelt Amerikaans filosoof en theoloog Francis Schaeffer in zijn boek: *Hoe zouden wij dan leven*.

Met het impressionisme was de deur geopend voor het begin van het ontstaan van de moderne kunst, waarin het fragmentarische en verbrokkelde wereldbeeld centraal staat in plaats van de universele samenhang zoals bij Van Eijck, (column september 2012).

De kunst om de kunst, l'art pour l'art had zijn intrede gedaan. Volgens de kunstenaar Kandinsky bleven er twee wegen over die beide naar hetzelfde zouden leiden, extreem naturalisme of extreme abstractie. Het werk van Monet kan gezien worden als opmaat naar de abstractie, waarin het zuiver monochrome doek de volgende stap is.

Waar te zien:

- *Folkwang Museum, Essen, Duitsland.*
- *De tuinen van Monet (open voor bezoek), Giverny, Frankrijk.*
- *Louvre, Parijs, Frankrijk.*
- *Musée de Orangerie, de Nymphaea's, Parijs, Frankrijk.*
- *Musée d'Orsay, meerdere versies van o.a. de Kathedraal Notre-Dame van Rouen, Parijs.*

*De volgende column verschijnt 1e kwartaal 2015
De Cathedra van Barnett Newman*